

En kommende klassiker

Espen Håland

psykologspesialist ved Sørlandet sykehus HF, Psykiatrisk sykehusavdeling (PSA)

Stein Bråten | **Dialogens speil i barnets og språkets utvikling** Abstrakt forlag AS, 2007. 368 sider

Dette er en svært viktig bok. Det er flere grunner til det. Blant annet gir den en oppdatert forståelse av språkutvikling, hjerneforskning og utviklingspsykologi. I tillegg har boka klar terapeutisk og forskningsmessig relevans.

Boka er delt i tre. Første del tar for seg spørsmålet om opphavet til talespråket, andre del omhandler trinn i barnets intersubjektive tilegnelse av språk, og siste del handler om Bråtens dialogforståelse i forhold til idéhistorie og terapeutisk relevans. La meg innrømme det med en gang: språk var i utgangspunktet ikke et av mine favoritttemaer, men siden jeg nå har en sønn som er i ferd med å lære å snakke, ble det straks mer interessant. Kanskje kunne jeg forstå mer av hvordan han tilegnet seg språk? Siste del, om terapeutisk relevans, appellerer umiddelbart til meg. Denne kunne med fordel vært lengre, rett og slett fordi implikasjonene av Bråtens arbeid er så pass omfattende.

Dialogens speil er en omfattende bok. Jeg velger å ta for meg to av hovedtemaene i boka.

Det ene er det forfatteren kaller altersentrisk deltagelse, det motsatte av egosentrisk. Bråten gir oss et eksempel på hvor sentral altersentrisk deltagelse er i samspill med små barn. Når en voksen mater et barn med skje, vil den voksne ubevisst åpne munnen når skjeen føres mot barnets munn, og på denne måten fremvise delaktighet i det som finner sted. Bråten mener dette er en medfødt evne. Han går så langt som til å si at det er «... en ufrivillig opplevelsesakt som om ens orienteringssentrum og perspektiv var sentrert i den andre ...» (s. 46).

Den er denne intersubjektive evnen som gjør det mulig å imitere og å være empatisk. I tillegg er den helt avgjørende for fenomenet følelsesmessig smitte. Her gir Bråten en intersubjektiv og oppdatert forståelse av samspillet mellom mennesker.

Et annet hovedtema er det forfatteren kaller medfødt «virtuell annen». Det viser til en medfødt forutsetning som barnet kommer inn i verden med, «... en indre deltager i spedbarnets deltagerrom som deltar i barnets indre dialog og kaller på å bli utfylt av aktuelle andre i umiddelbar forstand ...» (s. 322). Slik jeg forstår det, er barnet født med en indre representasjon som er med i dets indre dialog og som gradvis fylles av samspillserfaringer. Bråten hevder dette er en forutsetning for å kunne organisere sin indre verden i forhold til selv og andre. Heller enn å være en «blank skjerm» som gradvis internaliserer samspillserfaringer i de første leveårene, har barnet i seg en medfødt forutsetning for å kunne inngå samspill og kunne være i en indre dialog med seg selv.

Utviklingspsykologisk er dette viktig. Det gir oss en annen forståelse av utvikling enn det Piaget og Freud har gitt oss. I stor grad er dette, som Bråten selv legger vekt på, i tråd med Daniel Stern og Colwyn Trevarthen sine teorier om utvikling. Bråten beskriver godt de omfattende konsekvensene dette har for hvordan vi forstår språktilegnelse hos barn. Det forutsetter gjensidig øyekontakt og at vi ser hverandres ansikter ofte når vi er i dialog. Her kommer forfatteren med en interessant hypotese: Det hyppige gjensidige samspillet sentrert rundt blikk og ansikt skiller oss fra apene, og det er det som har gitt oss muligheten til å tilegne oss språk. Imidlertid har altersentrisk deltagelse og medfødt «virtuell annen» også omfattende konsekvenser for forståelsen av samspill generelt – også det terapeutiske samspill. Dette gjøres da også til tema i siste delen av boka, og derfor bør alle kliniske psykologer lese den. Bråten ser her til Killingmo og Gullestad. Han kommer også kort innom tredjehet og nyere relasjonell psykoanalyse.

Jeg savner imidlertid at han i større grad hadde satt denne teorien opp mot relasjonell psykoanalyse, da det kan ligge mye spennende der. I tillegg kunne Bråten med fordel satt sin teori om altersentrisk deltagelse og medfødt «virtuell annen» opp mot Winnicott og hans overgangsobjekter og potensielle rom, samt Per-Einar Binders begrep om meningsbærende andre. Samtidig har jeg forståelse for at alt dette ikke kunne få plass innenfor permene til en bok. Dette illustrerer hvor interessant og spennende jeg opplevde det å lese *Dialogens speil*. Boka er godt skrevet og tar for seg viktige temaer. Innholdet kan inspirere både klinikere, forskere og andre som er interessert i utviklingspsykologi. Forskere som arbeider med utviklingspsykologi og terapiprosesser, vil kunne ha nytte av å lese *Dialogens speil*.

Det har nå gått et halvt år siden jeg fikk boka. Sønnen min kan fremdeles ikke snakke, til tross for at han er godt inne i sitt andre leveår. Boka har med andre ord ikke akkurat framskyndet språktilegnelsen hos min sønn, til tross for at jeg har forstått mer om hvordan språket tilegnes. Kanskje var det heller ikke å vente. Han gjør seg dessuten stort sett godt forstått også uten språk.